

כ"ו תמוז, תשע"ד, 24.7.2014

גיליון מס' 418

פרשת מסעי

חוק וסדר

מאת שרה שטרן, קיבוץ עלומים

וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר לה, לד).

פרשת מסעי מתרחשת בערבות מואב. היא מסיימת את ארבעים שנות המסע הקשה במדבר, החל מהציאה ממצרים ועד הכניסה לארץ. עליהם עוד לשמוע את נאומו של משה, שהוא ספר דברים. לאחר רשימת המסעות בפרשה, התורה חוזרת על ההזרה הכללית שעליה הוזהרו פעמים אחדות, ושעליה יחזור גם משה יותר מפעם אחת בספר דברים, והיא ההוראה להשמיד את עמי כנען ואת כל חפצי הפולחן שלהם. מעתה כל הפרשה עוסקת בענייני הנחלת הארץ: תחילה גבולות הארץ, אחר כך מי הם האחראים לחלוקה, מה הן ערי הלויים והערים שיקדישו לערי מקלט, ולבסוף – נחלת בנות צלפחד. אין ספק שהעם המגיע לארץ החדשה-ישנה אחרי שנות עבדות ושנות הנדודים הארוכות, מחכה לשבת במנוחה ולחיות חיים נורמליים, לגור בבית הקבע ולהתפרנס מיגיע כפיו.

רבות מהמצוות דומות לדרכי ההתנהלות שבני ישראל הכירו מההווה המצרית ומעמי האזור, אולם הן קיבלו את האופי המיוחד לעבודת ה', והן שונות באווירה שהן יוצרות, בגישה שלהן לנסיבות ובכוונתן. כך היא המצווה להבדיל שש ערים מערי הלויים. ידוע שבעולם העתיק היו הרוצחים, בין בשוגג ובין במזיד, בורחים למקום פולחן, ושם לא נפגעו על ידי מי שרצה לנקום בהם. מהתנ"ך ידוע לנו שמשה ברח למדיין אחרי שהתברר לו שנודע שהרג איש מצרי, ולפני חזרתו למצרים ה' אומר לו: **לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי מִתּוֹ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ (שמות ד, ט).** קין היה נע ונד אחרי שרצח את הבל, אבשלום ברח לגשור אחרי שרצח את אמנון ועוד. בין המצוות הרבות שבפרשת משפטים יש לכך דוגמה: **"וְכִי יִזַּד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעַם מִזְבְּחֵי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת" (שמות כא, יד).** הרי דוגמה אחת לכך שהיה מקובל שרוצח אוחז בקרנות המזבח, ולא כמטפורה, כדי לא להירצח ע"י נוקם.

אלו דוגמאות ממה שהכירו בני ישראל עד כה. התורה מודעת לכך, והיא כביכול אומרת: בואו ניתן לזה דרך משלנו. מובן שרצח הוא דבר נורא, והוא עלול להרתיח את דמם של הקרובים לנרצח, ולכן הם ידרשו "גאולת דם". נכון שיש מקומות שאליהם הרוצח יכול לברוח ולהרגיש מוגן, אבל בואו נטפל בזה בדרכנו, ולא בדרכי הגויים.

'הסדר החדש' אומר, שיש להבדיל ערים מיוחדות מתוך ערי הלוויים, שלוש בעבר הירדן המזרחי ושלוש במערבי, והן תשמנה ערי מקלט לרוצח בשגגה בלבד. לכן לפני הכניסה לעיר ייערך משפט, ולפיו ייקבע אם הרצח בוצע בשגגה או במזיד, ורק אם בוצע בשוגג יהיה הרוצח זכאי למקום מקלט. גואל הדם אינו רשאי לפגוע ברוצח בעודו בעיר המקלט. אין משפטי שדה, ואין לקיחת החוק לידיים. יש סדר ויש משפט, יש דין ויש דין. חז"ל, כדרכם, הוסיפו פרטים נוספים לארגון ולסדר במדינה היהודית. מסכת מכות (י, עב) מציינת בהקשר לערי מקלט שבפרשת שופטים, "היו כותבין בפרשת הדרכים ומפנין הדרכין, שלא יהא בהן דבר שיאחר הבורח מן המרוצה..."

עיר המקלט איננה מקום מפלט בלבד, אלא גם מקום העונש, שכן לא ייתכן שאדם רצח, גם אם בשוגג, ולא יבוא על ענשו. לכן עליו להישאר שם בלי משפחתו ובלי הקרובים אליו (ובלי אמצעי הקשר הקיימים בימינו), עד-מות הפֶּהֶן הגָּדוֹל (לה, כו). זהו נתק מוחלט, שעלול להימשך שנים רבות, והעונש- גם אם איננו קשה כמו גזר דין מוות- הוא קשה לרוצח וקשה למשפחתו.

ספר החינוך, בסיום דבריו על עיר המקלט בפרשתנו, אומר: "ונוהגת מצווה זו בשעה שישראל שרויין על אדמתן... ולעתיד לבוא, אחר ירושה וישיבה, מייד נקיים מצוות עשה זו, במהרה בימינו אמין".

ולנו לא נותר אלא להצטרף לתקוותו, שנזכה לגאולה במהרה, גאולה שתזכה אותנו בשופטי צדק ובהתנהלות חברתית תקינה, בין במגזר הפרטי ובין בציבורי, כי "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה..."

שרה שטרן מגרעין עלומים. ממקימי הקיבוץ. בעלת תואר בתנ"ך ובלשון. ובעבר מורה למקצועות הלשון. כיום גמלאית ואחראית על בית המדרש בקיבוץ.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il